TOETSING FLORA- EN FAUNAWET VOOR DE AANLEG VAN EEN URNENVELD IN BOSWACHTERIJ ANLOO

definitieve versie

10 april 2014

buro bakker adviesburo voor ecologie BV

TOETSING FLORA- EN FAUNAWET VOOR DE AANLEG VAN EEN URNENVELD IN BOSWACHTERIJ ANLOO

Gebruik en overname van gegevens
alleen toegestaan met volledige bronvermelding:

Buro Bakker (2014);
Toetsing Flora- en faunawet voor de aanleg van een urnenveld in boswachterij Anloo.
Buro Bakker adviesburo voor ecologie BV te Assen,
in opdracht van Dhr. J. ten Sijthoff.

in opdracht van:

DHR. J. TEN SIJTHOFF

uitgevoerd door:

BURO BAKKER ADVIESBURO VOOR ECOLOGIE BV
Weiersloop 9 Postbus 10034 9400 CA Assen - tel. 0592-313389 - info@burobakker.nl

Projectleiding:
Ir. M.S. Van Kerkvoorde

Veldwerk en rapportage:
H.J. Steendam

Inhoud

1 INLEIDING 1
1.1 AANLEIDING EN DOEL 1
1.2 WETTELIJK KADER 1
1.3 METHODE 1
1.4 PLANGEBIED 2
1.5 VOORGENOMEN ONTWIKKELING 3
2 FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE, EFFECTEN EN VERVOLG 5
2.1 FLORA 5
2.2 VOGELS 5
2.3 VLEERMUIZEN 6
2.4 OVERIGE ZOOGDIEREN 7
2.5 REPTIELEN EN AMFIBIEËN 7
2.6 VISSEN 7
2.7 OVERIGE SOORTEN 8
2.8 LICHT BESCHERMDE SOORTEN 8
3 CONCLUSIE 9
3.1 SAMENVATTING MATIG ZWAAR EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN 9
3.2 SAMENVATTING VERVOLG 9
4 BRONNEN 11

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN DOEL

In een bosperceel in de boswachterij Anloo bestaan plannen voor een nieuw aan te leggen urnenveld.

Effecten op beschermde flora en fauna als gevolg van de gewenste ontwikkeling, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Buro Bakker is gevraagd om middels een verkennende toetsing (quickscan) eventueel aanwezige beschermde flora en fauna in beeld te brengen en de effecten van de gewenste ontwikkeling op deze soorten te beoordelen.

Met de quickscan wordt eenduidig in beeld gebracht of en welke beschermde soorten in het plangebied aanwezig kunnen zijn. Indien de gewenste ontwikkeling kan leiden tot negatieve effecten voor deze soorten, leidt de quickscan tot aanbevelingen voor vervolgstappen. Het uiteindelijke doel is het afstemmen van de ontwikkeling op de aanwezigheid van beschermde soorten, zodat gewerkt wordt binnen de kaders van de Flora- en faunawet.

1.2 WETTELIJK KADER

De Nederlandse natuurwetgeving is gebaseerd op de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. De soortbescherming is hierbij uitgewerkt in de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt een aantal veelal zeldzame of kwetsbare planten- en diersoorten. Relevant zijn in het kader van deze quickscan vooral de bepalingen die van toepassing zijn op ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. De Flora- en faunawet is overal in Nederland van toepassing, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten.

Er worden in de Flora- en faunawet drie verschillende beschermingsniveaus gehanteerd: een lichte, een matige en een zware bescherming. Voor soorten met een lichte bescherming geldt een algehele vrijstelling van de verbodsbepalingen. Bij matig en zwaar beschermde soorten zijn mitigerende maatregelen van toepassing als effecten van de gewenste ontwikkeling niet uitgesloten kunnen worden. Dit betekent dat ontwerp, planning en/of uitvoering afgestemd moeten worden op de beschermde soorten, zodanig dat de functionaliteit van de verblijfplaats van deze soorten behouden blijft. Een ontheffingsprocedure treedt in werking als mitigatie niet mogelijk is.

Een toelichting op de Flora- en faunawet staat in Bijlage I.

1.3 METHODE

Om een indruk te krijgen van de aanwezige flora en fauna is een ecologische verkenning in het gebied uitgevoerd. Deze veldverkenning is uitgevoerd op 3 april 2014. Daarbij is gelet op de aanwezigheid van beschermde flora en fauna en zijn inschattingen gemaakt van het mogelijke voorkomen van beschermde soorten op basis van terreinkenmerken. Daarnaast zijn de beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten de meest actuele en relevante bronnen geraadpleegd (zie bronnen achter in dit rapport).

1.4 PLANGEBIED

Het plangebied is gelegen in het zuidwesten van de boswachterij Anloo naast het Pinetum, gemeente Aa en Hunze, provincie Drenthe en heeft een oppervlakte van ongeveer 1,8 hectare.

Figuur 1 | De ligging van het plangebied in rood weergegeven (Bron: Google Earth Pro).

Het plangebied betreft een bosperceel bestaande uit aanplant van Beuk en Douglas op arme en droge zandgrond. De aanwezige Beuken zijn in 1927 aangeplant. De Douglasbomen in het perceel zijn later ingeplant. Het perceel is onlangs (begin 2014) gedund. Water is niet aanwezig in of in de directe nabijheid van het plangebied.

Foto 1 | Impressie van het plangebied

1.5 VOORGENOMEN ONTWIKKELING

De voorgenomen ontwikkeling bestaat uit de aanleg van een urnenveld. Voor de ontwikkeling worden geen bomen gekapt of grootschalige graafwerkzaamheden uitgevoerd. Tevens zal geen extra ontsluiting nodig zijn om het gebied te bereiken. Het gebruik van het urnenveld heeft betrekking op het met enige regelmaat bijplaatsen van urnen. Hiertoe worden urnen met de hand tot een diepte van ongeveer 40 centimeter ingegraven. De afwerking vindt plaats door middel van een kleine grafheuvel (tumulus) van ongeveer 1 meter doorsnede. De bijzetting wordt telkens door een kleine groep mensen bijgewoond.

2 FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE, EFFECTEN EN VERVOLG

In de paragrafen 2.1 tot en met 2.7 wordt de (mogelijke) aanwezigheid van zwaar en matig zwaar beschermde flora en fauna besproken. De mogelijke aanwezigheid van deze soorten kan leiden tot de aanbeveling voor vervolgonderzoek of tot een mitigatieopgave. In paragraaf 2.8 wordt ingegaan op de aanwezigheid van licht beschermde soorten.

Tevens worden de effecten beoordeeld die de voorgenomen ontwikkeling heeft op beschermde flora en fauna.

2.1 FLORA

Voorkomen

In het plangebied komen uitsluitend algemene en niet beschermde soorten voor. De begroeiing bestaat voor een belangrijk deel uit bomen (Beuk en Douglas). Van een struiklaag en een kruidlaag is nauwelijks sprake. In de struiklaag gaat het om een spaarzame begroeiing van Rodondendron in het centrale deel van het bosperceel en enkele exotische naaldbomen aan de rand (Japanse parasolden). Vanwege de geringe lichtdoorval is het plangebied zeer arm aan kruiden. Vastgestelde soorten in de kruidlaag zijn ondermeer Stekelvaren, Blauwe bosbes, Bochtige smele, Vingerhoedskruid en Rankende helmbloem.

Effecten en vervolg

In het plangebied is geen beschermde flora aanwezig. Effecten en vervolgstappen zijn derhalve niet aan de orde.

2.2 VOGELS

Voorkomen

De aanwezigheid van vogels met jaarrond beschermde nestplaatsen kan op basis van de veldverkenning worden uitgesloten. In het plangebied zijn uitsluitend algemene (of minder algemene) broedvogels aanwezig waarvan de nesten geen jaaronde bescherming genieten. Meest in het oog springende soort in het plangebied is de Zwarte specht. In het plangebied zijn in twee Beuken holtes uitgehakt door deze soort. Gezien de veeg onder de ingang van de holtes zijn beide holtes in gebruik door de Zwarte specht. Het is op basis van het veldbezoek niet duidelijk geworden of de holtes worden gebruikt als broedplaats of als slaap- of rustplaats.

Overige broedvogels die in het plangebied zijn vastgesteld betreffen zowel holenbroeders (Boomklever, Pimpelmees, Koolmees, Zwarte mees en Boomkruiper) als ook soorten die op andere plaatsen broeden (bijvoorbeeld Vuurgoudhaan, Goudhaan, Goudvink, Vink, Winterkoning, Merel, Zanglijster en Houtduif). Omdat van een kruidlaag geen of nauwelijks sprake is en dekking dus ontbreekt kan de aanwezigheid van bodembroeders vrijwel in zijn geheel worden uitgesloten.

Foto 2 | Beuk met holte van een Zwarte specht.

Effecten en vervolg

Jaarrond beschermde soorten

Soorten met jaarrond beschermde nestplaatsen zijn niet aanwezig. Effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

Algemene broedvogels

Vanwege de aanwezigheid van algemene broedvogels dient eventueel noodzakelijke dunning van bomen of verwijdering van ondergroei buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd. Het gebruik van het urnenveld (bijplaatsen van urnen) is een activiteit die geen of slechts verwaarloosbare effecten heeft op broedende vogels. Vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

2.3 VLEERMUIZEN

Verblijfplaatsen

De aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen is onwaarschijnlijk, maar niet op voorhand uit te sluiten. In de oude Beuken zijn op meerdere plekken holtes ontstaan die toegankelijk zijn of kunnen zijn voor boombewonende vleermuizen (bijvoorbeeld Rosse vleermuis). De twee holtes uitgehakt door de Zwarte specht zijn niet geschikt als verblijfplaats. Van beide holtes kon worden vastgesteld dat inrotting naar boven (nog) niet heeft plaatsgevonden.

Belangrijke vliegroutes en foerageergebied

Laanvormige structuren waarop vleermuizen zich kunnen oriënteren zijn niet aanwezig. De aanwezigheid van (belangrijke) vliegroutes kan daarom worden uitgesloten. De randen van het plangebied fungeren hooguit als incidenteel en marginaal foerageergebied voor vleermuizen uit de omgeving.

Effecten en vervolg

Bij de ontwikkeling van het urnenveld worden geen bomen gekapt. Tevens vindt bij het bijplaatsen van de urnen geen activiteit plaats die effect kan hebben op de eventuele aanwezigheid van verblijfplaatsen. Vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

2.4 OVERIGE ZOOGDIEREN

Voorkomen

In het plangebied zijn tenminste twee nesten aanwezig van de matig zwaar beschermde Rode eekhoorn. Een foeragerend exemplaar werd even buiten het plangebied waargenomen. Beide waarnemingen duiden erop dat het plangebied deel uitmaakt van het leefgebied van deze soort. De twee holtes van de Zwarte specht zijn in potentie geschikt als verblijfplaats voor de zwaar beschermde Boommarter of de matig zwaar beschermde Steenmarter. De staartvegen onder de holtes en het ontbreken van sporen (prenten en uitwerpselen) onder de betreffende bomen zijn aanwijzingen dat de holtes momenteel niet in gebruik zijn door marters. Voor overige zwaarder beschermde zoogdieren (bijvoorbeeld Das) heeft het plangebied geen belangrijke functie.

Effecten en vervolg

Het bijplaatsen van urnen heeft geen effect op het functioneren van het plangebied als leefgebied van de matig zwaar beschermde Rode eekhoorn. Vervolgstappen zijn derhalve niet aan de orde.

2.5 REPTIELEN EN AMFIBIEËN

Voorkomen

In en in de directe omgeving van het plangebied is geen water aanwezig. Het voorkomen van juridisch zwaarder beschermde amfibieën kan daarom op voorhand worden uitgesloten. Voor reptielen is het plangebied niet geschikt. Het gebied is ongeschikt omdat er door de dichte boomkroon te weinig zonlicht doordringt tot op de bosbodem en reptielen zich daardoor niet kunnen opwarmen.

Effecten en vervolg

Reptielen en amfibieën met een juridisch zwaardere bescherming zijn niet aanwezig. Effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

2.6 VISSEN

Voorkomen

Met de afwezigheid van water is het voorkomen van (beschermde) vissen op voorhand uit te sluiten.

Effecten en vervolg

Effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.7 OVERIGE SOORTEN

Voorkomen

Het plangebied is niet geschikt als leefgebied voor overige soorten met een beschermde status, zoals dagvlinders, libellen of kevers.

Effecten en vervolg

Effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.8 LICHT BESCHERMDE SOORTEN

Voorkomen

Naast de in dit hoofdstuk behandelde matig en zwaar beschermde soorten is het plangebied ook geschikt als leefgebied voor een aantal licht beschermde soorten. De volgende soorten komen (mogelijk) in het plangebied voor:

- Zoogdieren: Bosmuis, Rosse woelmuis, Haas, Ree, Wezel en Egel
- Amfibieën: Bruine kikker (overwintering) en Gewone pad (overwintering)

Effecten en vervolg

De negatieve effecten op licht beschermde planten en dieren zullen niet leiden tot het vernietigen van hele populaties. Het betreft allemaal algemene soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Schade aan soorten waarvoor een vrijstelling geldt voor de Flora- en faunawet hoeft niet te worden gecompenseerd. Op deze soorten is de zorgplicht wel van kracht (artikel 2 Flora- en faunawet). De zorgplicht bepaalt dat men wilde planten en dieren zo min mogelijk schade dient te berokkenen. Een veelgebruikte invulling van deze zorgplicht bestaat uit het ongeschikt maken van het plangebied voor dieren, door deze enkele dagen voorafgaand aan de werkzaamheden kort af te maaien. Dieren krijgen dan de tijd om het plangebied te verlaten en elders leefgebied te zoeken.

3 CONCLUSIE

3.1 SAMENVATTING MATIG ZWAAR EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN

Met betrekking tot de uitgevoerde quickscan kan het volgende worden geconcludeerd:

- In het plangebied is geschikte broedgelegenheid aanwezig voor een aantal algemene broedvogels.
- Het plangebied is onderdeel van het leefgebied van de matig zwaar beschermde Rode eekhoorn. Er zijn tenminste twee nesten aangetroffen.
- De aanwezigheid van verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen is niet op voorhand uit te sluiten.

De overige in het plangebied gevonden en te verwachten soorten zijn licht beschermd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet hoeft voor deze soorten niet te worden aangevraagd. De algemene zorgplicht (zie Bijlage I) is dan wel van kracht.

3.2 SAMENVATTING VERVOLG

- De aanwezigheid van een aantal algemene broedvogels, de Rode eekhoorn en de mogelijke aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen is geen aanleiding tot het nemen van vervolgstappen. Het bijplaatsen van urnen is een activiteit die geen noemenswaardig effect heeft op de functie van het plangebied als leefgebied van bovengenoemde soorten.

- Negatieve effecten op licht beschermde dieren zullen niet leiden tot het vernietigen van hele populaties. Het betreft allemaal algemene soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Schade aan soorten waarvoor een vrijstelling geldt voor de Flora- en faunawet hoeft niet te worden gecompenseerd. Op deze soorten is de zorgplicht wel van kracht (artikel 2 Flora- en faunawet). De zorgplicht bepaalt dat men wilde planten en dieren zo min mogelijk schade dient te berokkenen.

4 BRONNEN

Literatuur

*Van den Brink, H., van Dijk, A.J., van Os, B. & P. Venema, 1996.*Broedvogels van Drenthe. Provincie Drenthe, Stichting Werkgroep Avifauna Drenthe, SOVON Vogelonderzoek Nederland. Van Gorcum, Assen.

Brouwer, T., B. Crombaghs, A. Dijkstra, A.J. Scheper en P.P. Schollema, 2008. Vissenatlas Groningen Drenthe. Verspreiding van zoetwatervissen in Groningen en Drenthe in de periode 1980 - 2007. Uitgeverij Profiel, Bedum.

Dijkstra, A.C.J., de Vries, J. & B.J. Hoentjen, 2003. Dagvlinders in Drenthe. Voorkomen en verspreiding 1990-2001. Vlinderwerkgroep Drenthe, provincie Drenthe, De Vlinderstichting. Uitgeverij PubliQue, Emmen.

DR-loket, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten Flora- en faunawet.

Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co Uitgevers, Haarlem.

Van Uchelen E.(redactie), 2010. Amfibieën en reptielen in Drenthe; voorkomen en levenswijze. Uitgeverij Profiel, Bedum.

Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999. Atlas van de Drentsche Flora. Schuyt & Co Uitgevers en Importeurs BV, Haarlem / Werkgroep Florakartering Drenthe.

Internetpagina's

www.telmee.nl
www.waarneming.nl

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

Wetsartikelen

Door de in april 2002 in werking getreden Flora- en faunawet is de verplichting ontstaan om ruimtelijke plannen aan deze wet te toetsen. Het doel van de wet is om in het wild levende planten en dieren te beschermen. Voor dit project zijn de volgende artikelen van de wet relevant:

- Artikel 2 legt een zorgplicht op. Dat houdt in dat ingrepen zodanig worden uitgevoerd dat de beïnvloeding van de in het wild levende soorten planten en dieren minimaal is.
- Artikel 8 verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
- Artikel 9 verbiedt het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 10 verbiedt het verontrusten van beschermde dieren.
- Artikel 11 verbiedt het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten of holen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 75 biedt de mogelijkheid ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen.

Beschermingscategorieën

De Flora- en faunawet in samenhang met het Besluit en de Regeling beschermde dier- en plantensoorten biedt de mogelijkheid tot het verkrijgen van vrijstellingen en ontheffingen van die verboden, mits aan voorwaarden wordt voldaan. De volgende beschermingsregimes worden onderscheiden:

Licht beschermde soorten. Dit betreft een aantal beschermde, maar algemene soorten in Nederland, waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt op voorhand een vrijstelling, mits bij ingrepen sprake is van de uitvoering van bepaalde werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Matig beschermde soorten. Dit betreft soorten waarvoor niet op voorhand vrijstelling of ontheffing wordt verleend. Voor deze soorten geldt een vrijstelling, als volgens een door de minister van LNV (thans EZ) goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Als niet volgens een gedragscode wordt gewerkt, zal voor deze soorten een ontheffing aangevraagd moeten worden. Deze ontheffing wordt verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten (de zogenaamde lichte toets).

Zwaar beschermde soorten. Dit zijn soorten die vermeld zijn in bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, alsmede soorten die voorkomen op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, alsmede de van nature binnen de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. Een ontheffing met betrekking tot deze soorten wordt verleend als wordt voldaan aan drie criteria: 1) er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten; 2) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang; 3) er is geen andere bevredigende oplossing. Aan de alle drie de criteria moet worden voldaan. Deze vormen gezamenlijk de zogenaamde uitgebreide toets.

Broedvogels Voor vogels, evenals voor diersoorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bepaalde soorten die bij AMvB zijn aangewezen, geldt ingevolge de Flora- en faunawet het zwaardere beschermingsregime. Dit beschermingsregime is aan de orde bij de ontheffingverlening. Werkzaamheden waarbij nesten of vaste rust- en verblijfplaatsen worden beschadigd, vernield, uitgehaald, weggenomen of verstoord, zijn op grond van artikel 11

van de Flora- en faunawet verboden. Voor veel vogels wordt aangenomen dat zij alleen tijdens het broedseizoen een nestplaats en/of een vaste rust- en verblijfplaats hebben en buiten deze periode niet. Om te voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met het verbod van artikel 11 van de Flora- en faunawet, dient in dat geval het broedseizoen te worden ontzien. Voor een kleine groep vogels geldt dat zij hun nestplaatsen en/of hun vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond in gebruik (kunnen) hebben. Deze plaatsen vallen dan ook jaarrond onder het beschermingsregime van artikel 11. De vogelsoorten waarvoor dit geldt, zijn door de Dienst Regelingen van het toenmalige Ministerie van LNV vermeld op de "Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep" van augustus 2009. Door het treffen van mitigerende maatregelen kan worden voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met de verbodsbepaling van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Indien aantasting of verstoring van de nestplaats of de vaste rust- en verblijfplaats niet te voorkomen is, dient een ontheffingsaanvraag te worden ingediend.

TOETSINGSKADER FLORA- EN FAUNAWET

Stroomschema

Op 26 augustus 2009 is door het toenmalige ministerie van LNV een aangepast beoordelingsschema voor de ontheffingsplicht bij ruimtelijke ingrepen gepubliceerd (Ministerie van LNV, 2009). Centraal in deze beoordelingswijze staan de mitigerende maatregelen waarmee de functionele leefomgeving van beschermde planten en dieren behouden moet blijven. Pas als de effecten van de beoogde ruimtelijke ingrepen op beschermde soorten niet gemitigeerd kunnen worden, is er in het kader van de Flora- en faunawet sprake van een ontheffingsplicht. In het stroomschema in figuur A is de beoordelingswijze voor soorten met een verschillend beschermingsregime uitgewerkt.

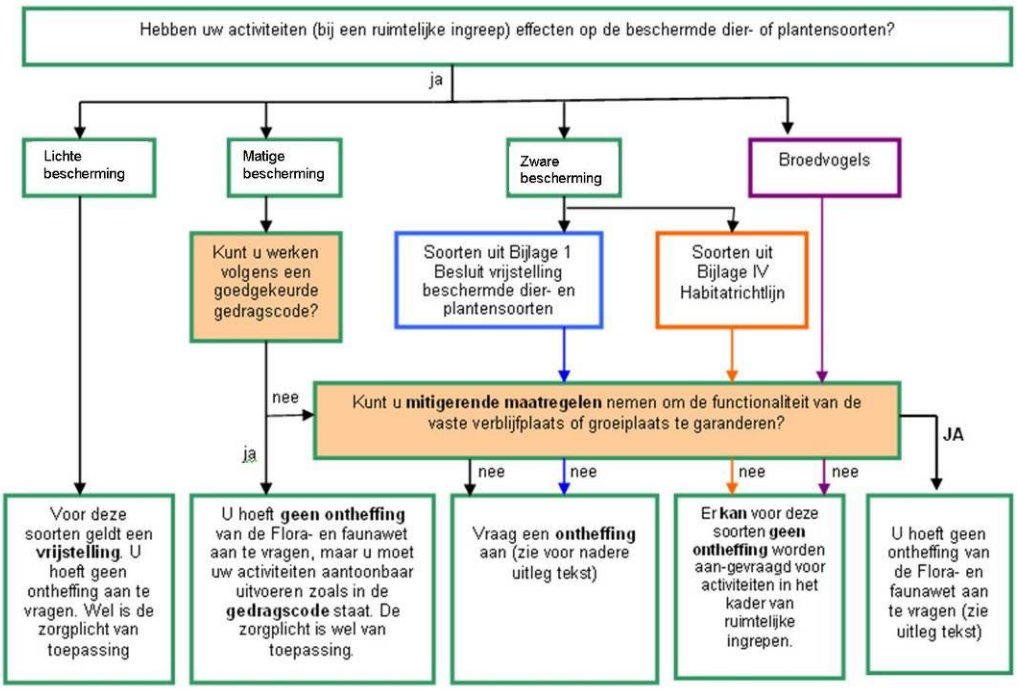

Figuur A. Stroomschema van de werking van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen (op basis van: Ministerie van LNV, 2009).

Mitigatie als uitgangspunt

Als er bij de effectenbeoordeling van een activiteit is vastgesteld dat negatieve gevolgen op beschermde soorten kunnen optreden (dat wil zeggen: overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet), zijn vervolgstappen aan de orde. Met uitzondering van de licht beschermde soorten waarvoor een vrijstelling geldt, staat het treffen van mitigerende maatregelen hierbij steeds centraal. Mitigerende maatregelen zijn gericht op het voorkomen van negatieve gevolgen van een activiteit. Onder mitigatie valt bijvoorbeeld het aanpassen van de planning van de werkzaamheden op de aanwezigheid van beschermde soorten, het verplaatsen van dieren voorafgaand aan werkzaamheden of het aanbieden van alternatieve verblijf- en foerageerplekken.

De mitigerende maatregelen zijn voldoende als de functionaliteit van het leefgebied continu behouden blijft. Belangrijke aspecten hierbij zijn:

- Het leefgebied omvat naast een voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats ook de foerageergebieden en de migratieroutes die nodig zijn om de verblijfplaats te gebruiken.
- Ook een tijdelijke achteruitgang als gevolg van de activiteit is niet toegestaan. De mitigatie moet dus al werken op het moment dat het negatieve effect van de activiteit optreedt.
- Over het succes van de mitigerende maatregel dient een hoge mate van zekerheid te bestaan. Deze zekerheid kan bijvoorbeeld verkregen worden door wetenschappelijk onderzoek of aantoonbare praktijkervaringen.

Procedures per beschermingscategorie

Uit figuur A blijkt dat er bij elke beschermingscategorie op een andere manier invulling gegeven kan worden aan de mitigatie van effecten.

Licht beschermde soorten. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Er geldt geen mitigatieverplichting. Wel is de zorgplicht van toepassing. Deze plicht houdt in dat iedereen bij al zijn handelen nadelige gevolgen voor alle in het wild levende dieren en planten zoveel mogelijk moet voorkomen. Het onnodig toebrengen van schade is niet toegestaan.

Matig beschermde soorten. Voor het uitvoeren van mitigerende maatregelen kan bij matig beschermde soorten worden teruggegrepen op een goedgekeurde gedragscode (of eventueel zelf een gedragscode worden opgesteld). Gedragscodes worden opgesteld door sectoren (zoals waterschappen, gemeenten of de bouwsector) en ter goedkeuring voorgelegd aan Dienst Regelingen. Iedereen kan gebruik maken van deze gedragscodes voor zover de betreffende activiteit en het effect hiervan op beschermde soorten in de gedragscode zijn opgenomen. De situatiespecifieke uitwerking van de mitigatie moet dan worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Als er geen gedragscode beschikbaar is, geldt de werkwijze zoals bij zwaar beschermde soorten is beschreven.

Zwaar beschermde soorten. Het werken volgens een gedragscode is bij zwaar beschermde soorten niet toegestaan. De mitigerende maatregelen moeten in dit geval worden vastgelegd in een activiteitenplan. In de praktijk zullen de mitigerende maatregelen die in een activiteitenplan worden vastgelegd veel overeenkomst vertonen met een werkprotocol voor matig beschermde soorten. Een wezenlijk verschil is dat er geen goedkeuring van Dienst Regelingen aan een activiteitenplan ten grondslag ligt. Deze goedkeuring moet daarom nog worden aangevraagd in de vorm van een ontheffing.

Vogels. Voor broedvogels bestaat de mitigatie in de regel uit het ontzien van de broedtijd of het treffen van maatregelen om te voorkomen dat vogels in het projectgebied tot broeden komen. Voor soorten met een jaarrond beschermde nestplaats is daarnaast een omgevingscheck vereist. Hierbij moet worden vastgesteld of de soort zelfstandig in de omgeving een vervangend nest kan vinden. Is dat niet het geval dan moet een alternatief nest worden aangeboden. Als ook dat niet mogelijk is, geldt er een ontheffingsplicht.

Ontheffingsplicht

Op het moment dat de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soorten met het uitvoeren van mitigerende maatregelen niet gegarandeerd kan worden, is er sprake van een ontheffingsplicht. De aanvraag voor een ontheffing, of bij een WABO-procedure voor een zogenaamde verklaring van geen bedenkingen, wordt door Dienst Regelingen op de volgende criteria beoordeeld:

1. De gunstige staat van instandhouding van de soort
2. Is er sprake van een wettelijk belang (niet voor matig beschermde soorten)
3. Is er een alternatieve oplossing (niet voor matig beschermde soorten).

Voor soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (dit betreft een aantal van de zwaar beschermde soorten, waaronder alle vleermuizen) alsmede voor broedvogels geldt dat ruimtelijke ingrepen geen wettelijk belang zijn voor een ontheffing. Er dient sprake te zijn van een zwaarder belang, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid of andere grote redenen van openbaar belang. Als dit zwaardere belang niet aanwezig is, is voor deze soorten het uitvoeren van voldoende mitigerende maatregelen de enige manier om doorgang aan het initiatief te kunnen geven.

Rode lijsten

Soorten zijn opgenomen in Rode lijsten als ze worden bedreigd in hun voortbestaan. Deze lijsten omvatten verdwenen, ernstig bedreigde, bedreigde, kwetsbare en gevoelige planten en dieren in Nederland, verdeeld over achttien soortgroepen. Maatgevend voor plaatsing op deze lijst is mede de mate van afname van een soort in de afgelopen jaren. De Rode lijst biedt echter geen bescherming zoals de Flora- en faunawet dat doet. Voor het Ministerie van LNV zijn de Rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie streeft ernaar dat een volgende Rode lijst, die per soortgroep elke tien jaar verschijnt, kleiner zal zijn dan de huidige lijst. Hiertoe stimuleert het Ministerie dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode lijst-soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen. Van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties mag worden verwacht dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode lijsten (Ministerie van LNV, 2004). In de Rode lijst worden diverse categorieën onderscheiden:

- ernstig bedreigd: zeer sterk afgenomen en nu zeer zeldzaam;
- bedreigd: sterk afgenomen en nu zeldzaam tot zeer zeldzaam, of zeer sterk afgenomen en nu zeldzaam;
- kwetsbaar: matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam;
- gevoelig: stabiel of toegenomen maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen maar nog algemeen.

april 2014

Fotografie: H.J. Steendam

Vormgeving:
Joop Striker, Assen